

Randers Kommune

Læsten

Landsbyregistrering 2011

Læstens historie

Oprindelse

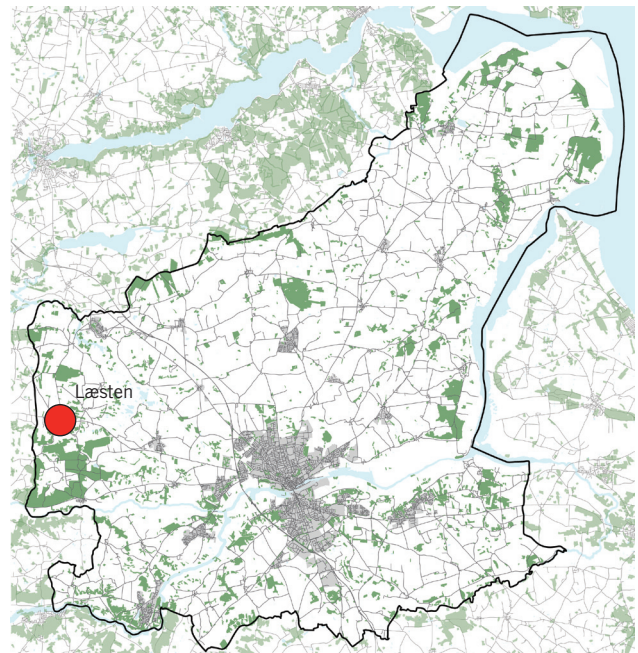
Navnet Læsten kommer af det gamle danske ord 'læ-', der betyder 'gravhøj' og '-sten'. Dele af Læsten Kirke kan dateres til 1100-tallet. Navnet Læsten findes i skrifter fra 1355, og jordene er udskiftet i 1788.

Byudvikling

Landsbyen er en forteklyngeby, og gamle kort over Læsten viser en relativt spredt gårdstruktur. Den spredte struktur skyldes primært, at gårdene er placeret på højedragene, og slugterne har været friholdt til græsning.

Byudviklingen i Læsten er primært sket i byens nordlige del, hvor enge og forte er udstykket og bebygget med parcelhuse. Der ligger fortsat gårde hele vejen rundt langs byens kant, men kun enkelte af disse er fortsat i drift.

Læsten har 117 indbyggere i 2011.

Luftfoto 2010, Læsten med Viborgvej mod nord og Læsten Bakker mod syd.

Topografi og landskab

Landskab

Skals Ådal, der ligger syd for Læsten, skærer sig markant gennem landskabet syd for landsbyen. Dalen betragtes som det primære karaktergivende landskabstræk i området, sammen med Læsten Bakker, der udgør dalens nordlige, stærkt kløftede kant. Den østlige del af Læsten Bakker er med sin lyngbeplantning fredet. I bakkerne findes også Kragebjerg-høj med 57 moh. Nord for Læsten ligger Ravnhøj, der med sine 63 moh. udgør det højeste punkt i området. Ovenfor ådalen rejser landskabet sig i blødt bakkede moræneflader, der ligesom ådalen er skabt under sidste istid af smeltevand og aflejringer fra dette. På den modstående side af Skals Ådal ligger skovområderne Nedenskov og Snedkerskov på dalens skrænter.

Beliggenhed

Læsten ligger på toppen af et plateau ovenfor Skals Å, der løber syd for landsbyen, hvor Læstens udstrækning defineres af de stejle skrænter ned mod dalen. Omkring Læsten er der mange grønne græsningsarealer, der tilfører byen en landlig stemning på trods af dens nærhed til den stærkt trafikerede Viborgvej.

Oplevelse

Ankommer man til Læsten fra øst via Viborgvej, er indkørslen til landsbyen stort set usynlig, da den mest af alt minder om en grusbelagt indkørsel til en gårdsplads. Fra vest, ad Engtoften, er indgangen bedre markeret med et grønt forareal, som sammen med bygninger og en gård af ældre dato er med til at indramme den.

Kirken i Læsten ligger højt og helt ud til landsbyens sydlige grænse, skrænterne ned mod Skals Ådal. Alligevel ligger kirken helt skjult, når man begiver sig rundt i byen. Omvendt ligger den meget flot og synlig i landskabet, når man betragter den fra dalsiden.

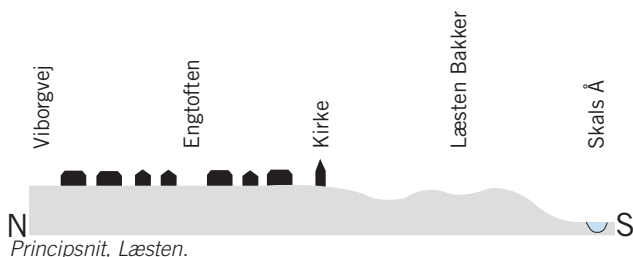
Fra Læsten er der fine kig ud over landskabet, og der er ligeledes nogle meget veldefinerede sigtelinier ud over dalen og Læsten Bakker.

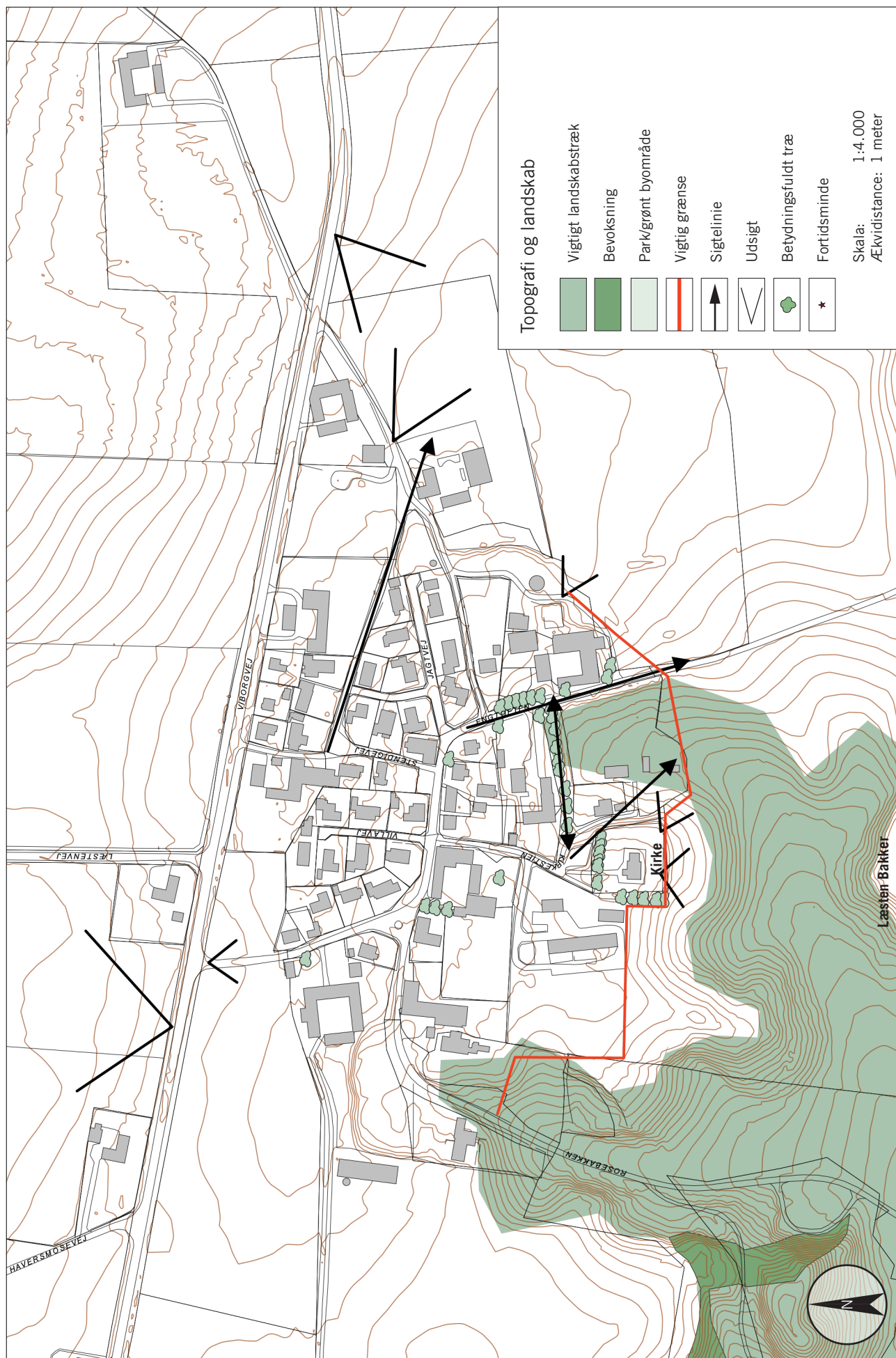
Kig ud i landskabet fra Læstens nordlige del. Kigget er mod nordvest ad Engtoften.

Udsigt fra kirken mod de fredede Læsten Bakker.

Fin sigtelinie ad Engtoften direkte ud i landskabet syd for Læsten.

Funktioner og infrastruktur

Funktioner

Læsten har en lille kirke beliggende på landsbyens sydlige kant. Ud over kirken findes også et forsamlingshus, der ligger midt i byen. Forsamlingshuset er opført 1894, det har dog sidenhen ændret udtryk, hvilket især skyldes tag og vinduer.

Ud af landsbyens syv gårde synes hele fire i drift. Alle ligger de i Læstens østlige ende og er beliggende på Viborgvej 419, 421, 423 samt Engtoften 23.

Infrastruktur

Læstens overordnede vejstruktur er meget original og hele landsbyens sydøstlige kant defineres stadig af den gamle fortes karakteristiske 'rifledede' kant. Det er dog kun rent matrikulært, at den stadig eksisterer, da den ikke fysisk aftegnes i landskabet.

Fra syd skærer to veje sig op gennem bakkerne i hhv. byens vestlige og østlige del. Vejene løber naturligt i slugterne.

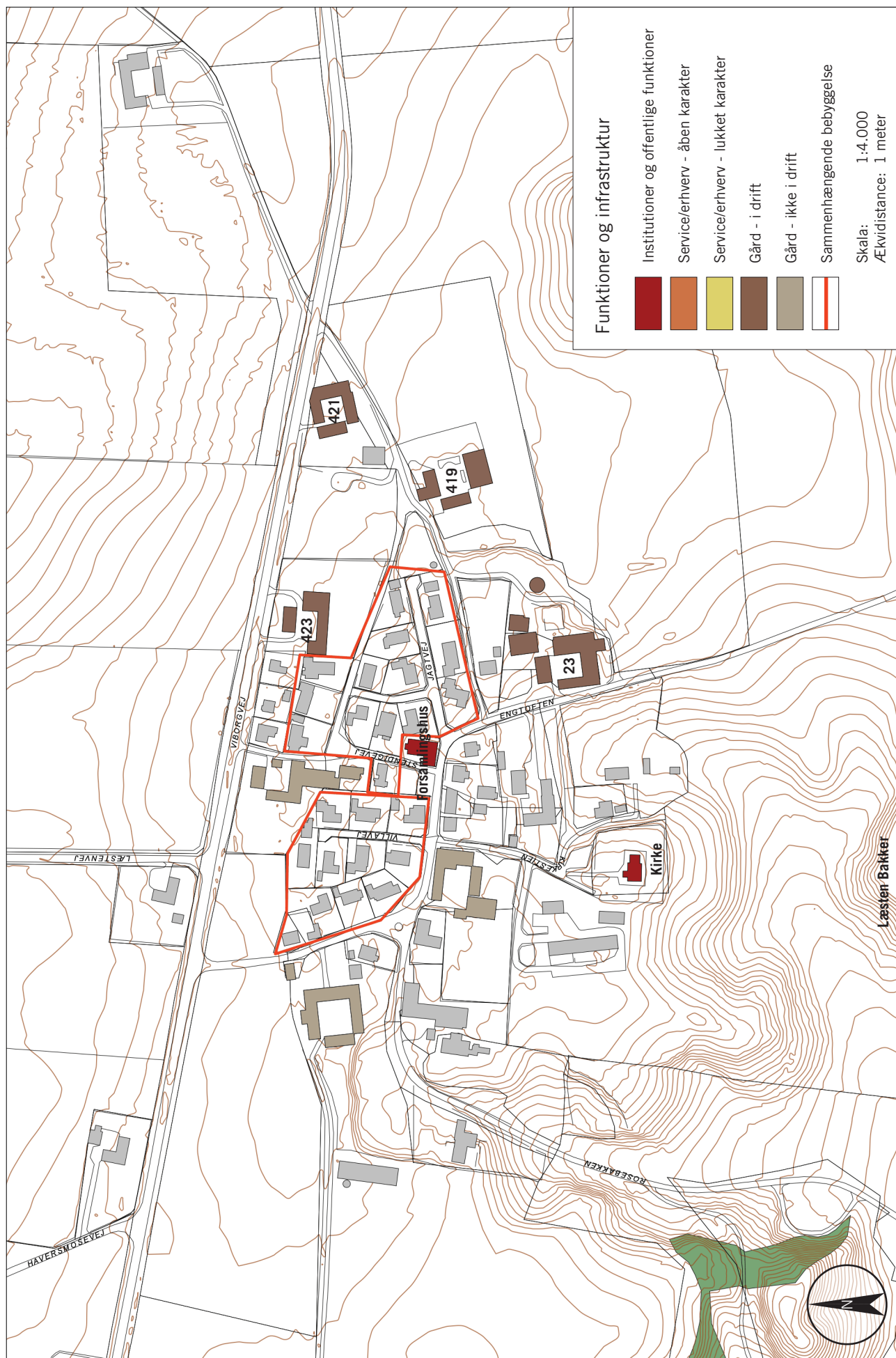
Den nordlige kant af Læsten ligger klods op ad den kraftigt trafikerede Viborgvej. Da Læsten primært orienterer sig omkring Engtoften, dominerer Viborgvej ikke, når man bevæger sig rundt i landsbyen. Umiddelbart er det kun byens nordligste gårdække, der er mærket af vejen.

Læsten Kirke ligger højt og helt ud til Læsten Bakker.

Læsten Forsamlingshus ligger centralt i landsbyen.

Bebyggelse, arkitektur og kulturmiljø

Bebyggelsesstruktur

Læsten er som tidligere nævnt en forteklyngeby, hvilket betyder, at der ikke nødvendigvis er en geometrisk klart defineret forte. I Læstens tilfælde har der ligget flere mindre forter, som gårdene har været organiseret omkring. Forterne har dels ligget mellem gårdene, men også i de slugter der strækker sig helt ind til byen.

Byens nordlige del var for 50 år siden ikke bebygget som i dag. Dengang lå gårdene frit med enge og marker imellem. De tre vænger, Villavej, Stendigevej og Jagtvej er alle anlagt mellem 1965 og 75 og har tilført Læsten en vis tæthed og bymæssighed.

Engtoften er Læstens hovedgade og det bedst definerede gadeforløb i Læsten. Engtoften er dels defineret af staldlængen til Engtoften 8 samt flere vejrelaterede huse som f.eks. forsamlingshuset. Derudover defineres gaderummet af en markant hæk ind til parcelhusene på vejens nordside.

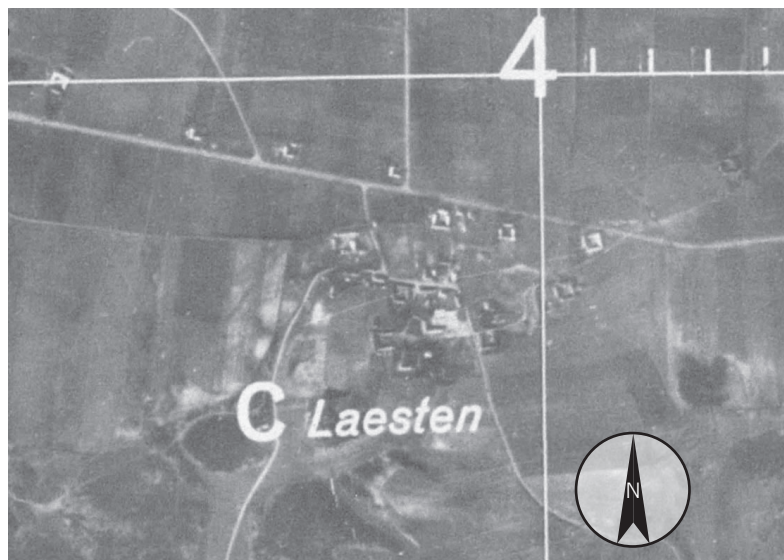
Kirken ligger på et fremskudt næs, ud mod Læsten Bakker. Den markerer byens sydligste punkt og er synlig ved ankomst fra både Rosebakken og Engtoften.

Arkitektur

Læsten har karakteristiske eksempler på arkitektur fra forskellige perioder. Læsten Kirke er fra 1100-tallet og en stor del af skibet og koret er opført i granitkvadre. Kirken har et lille tårn med åben klokkestol og har en ekstraordinær flot beliggenhed ud til Læsten Bakker.

Engtoften 21 er et fint eksempel på bedre byggeskik. Huset er opført i blank mur med røde teglsten og har bevaret sin oprindelige tagform med halvvalm og stor central kvist.

Desuden findes der i Læsten bygninger af kulturhistorisk værdi som f. eks. det gamle forsamlingshus.

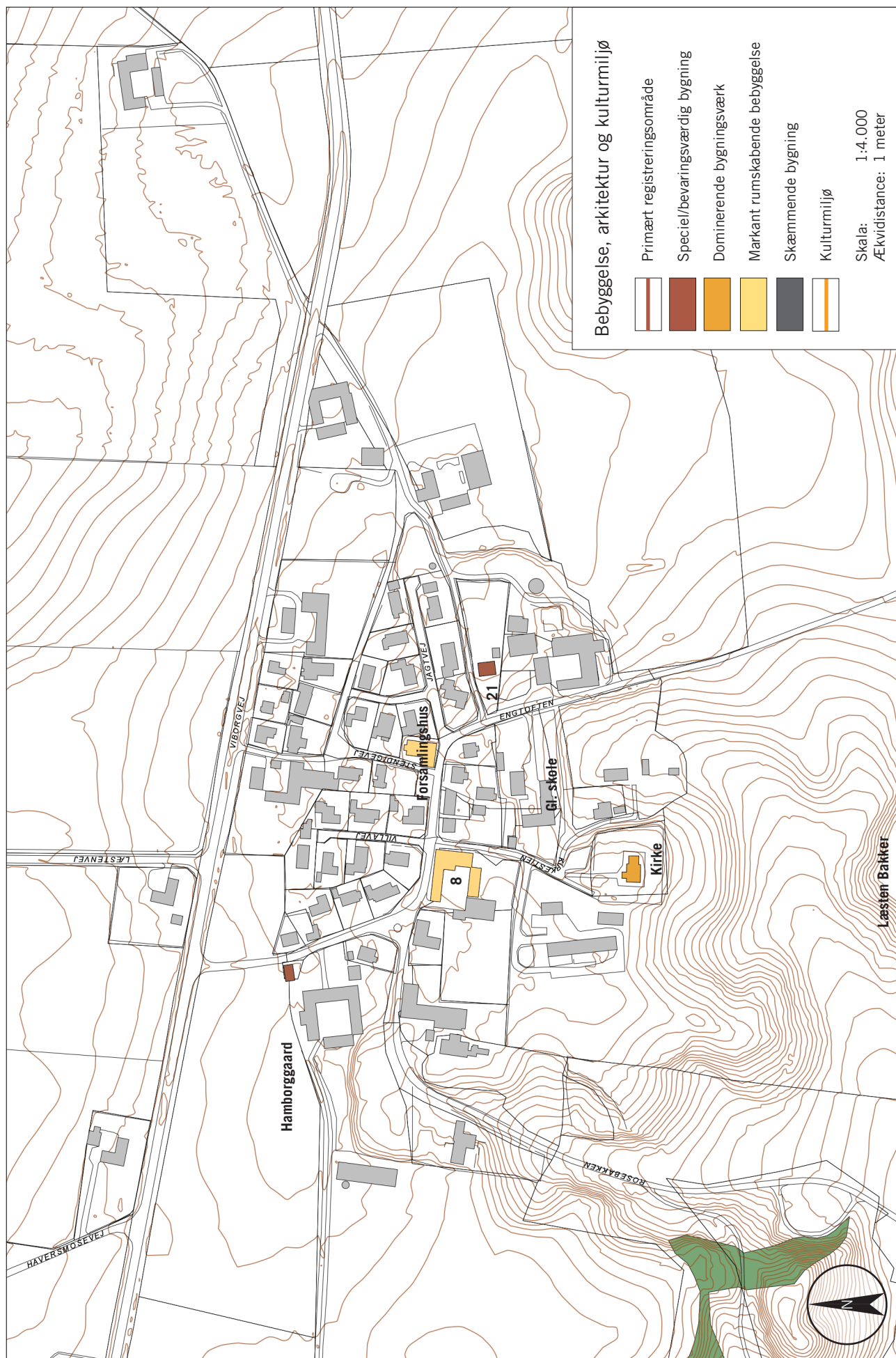
Luftfoto fra 1944. Her ses, at den nordlige del af Læsten har ændret sig markant fra at være en åben gårdbebyggelse til at være et tæt parcelhuskvarter. Foto: Flyfotoarkivet

Engtoften er Læstens hovedgade og er rumligt klart defineret bl.a. af Engtoften 8 og markante hække langs parcelhushaverne.

Engtoften 21 er en fin villa i bedre byggeskik-stilen, der var populær omkring 1920.

Afgrænsning og byggemuligheder

Afgrænsning

Læsten afgrænses naturligt af Læsten Bakker mod syd. De stejle afgræssede skrænter er et karakteristisk landskabs-træk, som opleves særlig markant, når man ankommer fra syd, da man her får oplevelsen af, hvordan de rejser sig helt nede fra Skals Ådal. På grænsen mellem bakkerne og byen ligger kirken meget flot sammen med et par større gårdanlæg.

Læstens nordlige grænse tegnes af Viborgvej. Også her ligger gårde side om side ud mod vejen.

Læstens øst- og vestkant opleves kun når man ankommer ad Viborgvej. Disse to kanter er ikke så karakteristiske, men bidrager med deres forposter af gårde til, at Læsten opleves som en landsby med rødder i agerbrug.

Byggemuligheder

Læsten er en relativt tæt bebyggelse med meget veldefinerede grænser mod syd og nord. Landsbyens sydlige grænse mod Læsten Bakker er unik, hvorfor det ikke bør være muligt at udbygge landsbyen i den retning. Mod nord ligger Viborgvej og danner en stærk barriere. En udstykning på den nordlige side af Viborgvej vil derfor få en svagere relation til den nuværende Læsten by.

I Læsten bør man derfor koncentrere sig om at vedligeholde eksisterende bebyggelse eller erstatte nedslidt med ny, når og hvor det lader sig gøre.

Syd for Engtoften 6 ligger et ubebygget plateau over de karakteristiske overdrevsskrænter. Området betegnes Sønder Toft og kan være et potentielt udbygningsområde, idet bebyggelse her ikke vil bryde med det bærende princip for bebyggelsen i Læsten, nemlig at bebyggelsen ligger oven for skrænterne.

Udsigten fra kirkegården er helt fantastisk. Beplantning er holdt til den nordlige del af kirkegården, hvilket bevarer panoramaet mod syd.

Der er en flot udsigt fra Læstens østlige kant mellem gårdene, der ligger og markerer landsbygrænsen.

Sammenfatning

Læsten byder på fine kig ud over et karakteristisk krøllet dallandskab syd for byen. Byen ligger omkring en slugt, med kirken placeret på et markant fremspring syd for byen.

Læsten læner sig meget flot op ad det nære landskab og bruger det aktivt ved at trække de fritholdte slugter helt ind i byen. En del af bebyggelsen er dog ikke lagt efter terrænet, men henvender sig i stedet mod Viborgvej mod nord. Det resulterer i, at denne bebyggelse i nogen grad vender ryggen til resten af byen.

Strukturen i Læsten er forholdsvis intakt, men forten er i dag bebygget. Dette har fortættet byen og sløret gårdstrukturen. Det betyder at gårdene i dag ikke tegner byen indadtil, så meget som udadtil. Engtoften er i dag i stedet en blanding af småhuse og ordinære parcelhuse.

Sårbarheder

Landskabet omkring Læsten er som tidligere beskrevet meget karakteristisk, og særligt syd for byen er det sårbart overfor sløring med bebyggelse.

Læstens gårde, der markerer byens kanter mod øst og vest, er sårbare overfor nærgående bebyggelse. Særlig Hamborgsgaard vest for byen ligger meget frit og synligt, hvilket er en flot markering af landsbyens kant.

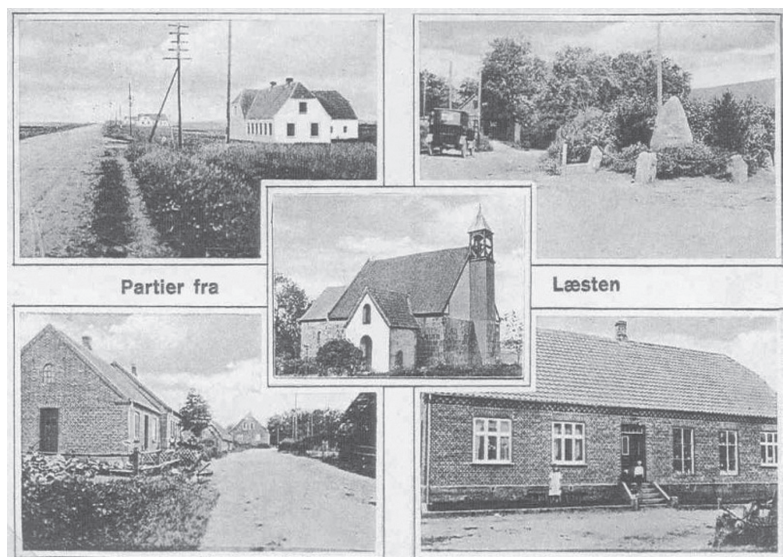
Gadeforløbet Engtoften er rumligt defineret af facader og hække. Husene ligger helt ud til vejen og har historisk haft udadvendte funktioner. Byrummet er sårbart overfor udtynning i facaderækken og den markante beplantning, der definerer dette rum.

Anbefalinger

- Læstens sydlige kant bør behandles med omtanke. Omkring kirken definerer den fine stensætning byens grænse, men andre steder er grænsen mere udflydende. Afhængigt af bebyggelsens karakter bør man overveje, hvordan denne grænse bedst markeres.
- Gårdene mod øst og vest bør fortsat markere Læstens grænser. Derfor anbefales det at placere evt. ny bebyggelse i behørig afstand fra disse inden for bygrænsen.
- Følgende bebyggelse i Læsten bør SAVE-registreres for at klarlægge bevaringsværdier; Engtoften 2 (Hamborgsgaard), 6, 8, 10, 12, 14, 15 (forsamlingshus), 16, 21 og 23. Derudover Kirkestien 3 (skolen) og ulige numre på Viborgvej 419, 421, 423 og 431 (gårde).

Skråfoto 2009. Billedet er taget mod øst. Viborgvejs retlinede forløb nord om byen gør at den øvrige vejstruktur er relativt intakt. Foto: Purhus Lokalarkiv

På dette postkort fra omkring 1925 ses de bygninger, som man må antage, har været de vigtigste og mest præsentable i Læsten. Øverst til venstre ses Viborgvej, til højre genforeningsstenen, nederst Engtoften og skolen. Foto: Purhus Lokalarkiv

